

Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği
Kent ve Göç Konferansı
14 Kasım 2015, Kadirli/Osmaniye

Göç Politikasında Söylem-Eylem Dönüşümü ve Belediyeler

Bildiri

Murat DAOUDOV¹

Özet

Uluslararası göç olgusu, özellikle Suriyeli mülteci akını sebebiyle, Türkiye’de önemli bir gündem maddesini oluşturmaya devam ederken bu konu yerel yönetimleri de daha fazla ilgilendiren bir hal almaktadır. Türkiye’de uluslararası göç ve mülteciler ile belediyeler arasındaki ilişkiler üç düzlemde değerlendirilebilir. Birincisi, gelişmiş ülkelerdeki tecrübelerin ışığında uluslararası göç konusunda yerel yönetimlerin ne tür bir rolünün olması gerektiği konusudur. İkincisi, Türkiye’de bu alandaki durumun ne olduğu, belediyelerin ne ölçüde yetkili ve etkili olduğu konusu ve dolayısıyla nelerin yapılması gerektiği konusudur. Üçüncü olarak ise, uluslararası göç karşısında bu olgunun faydaya ve fırsata dönüştürülmesi için yerel yönetimlerin ne tür stratejileri geliştirebilecekleri mevzuu gelmektedir. Bu çalışmada, göç politikasını oluşturan temel unsurlar ışığında Türkiye’deki dış göç olgusu ile ilgili olarak söylem ve eylem çerçevesinin nasıl değişmesi gerektiği açıklanmış ve bu minvalde yerel yönetimler için birtakım tavsiyeler sıralanmıştır.

Transformation in Discourse and Action in Migration Policy and the Municipalities

Abstract

The international migration, especially in the context of the inflow of Syrian refugees, constitutes an important topic on country’s agenda, while it also steadily becomes a matter of interest for the local governments. The relationship between the international migration and refugees and municipalities can be analyzed in three dimensions. The first is the question of how should be the role of local governments in the matters of international migration in the

---

¹ Orta Doğu Kalkınma Ağı (Middle East Development Network, MDN) Başkanı, Marmara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Fransızca Kamu Yönetimi Bölümü Öğretim Görevlisi. İrtibat: murat.daoudov@gmail.com , president@mdncorp.com

light of the experience of the developed countries. The second question is related with the current status in Turkey, e.g. how much the municipalities in Turkey are empowered and effective in this field and, consequently, what should be done for that purpose. The third question is, vis-à-vis the phenomenon of the international migration, what strategies could be developed by the local governments in order to transform this phenomenon into a benefit and an opportunity. The paper explains, in the light of the basic elements that shape migration policy, how the framework of discourse and action should change, and elaborates certain recommendations for the local governments.

1. GİRİŞ

Uluslararası göç olgusu, özellikle yoğun Suriyeli mülteci akını sebebiyle, Türkiye’de önemli bir gündem maddesini oluşturmaktadır. Genel itibarı ile son yıllarda siyasî ve idarî yönetim çevrelerinde uluslararası göçe geçmişe nazaran daha sivil ve daha profesyonel bakmaya eğilimli bir yaklaşım hâkim olmaktadır. Bu dönüşümün en önemli göstergeleri içinde, 2013 yılında 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun kabul edilmesi ve bu düzenleme gereğince 2014 yılında İçişleri Bakanlığı bünyesinde Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün kurulması² sayılmaktadır. Diğer yandan da, uluslararası göçün iyi bir şekilde düzenlenmesi ve ülke için fayda sağlayacak şekilde yönetilmesi arzusu ve arayışı birçok temel siyaset belgelerine de yansımıştır. Geçmişte daha ziyade insan hakları savunucularının idealist söylemleri olarak algılanabilecek türden ilerici ve olumlu tezler, devletin birçok üst düzey organlarınca veya yetkilerince de ifade edilmeye başlamıştır. Bu yeni yaklaşıma göre, “ülkemiz ekonomisini destekleyecek etkin bir göç yönetiminin oluşturulması temel amaç”³ olmalıdır. Zira “ülkemize yönelik göç hareketlerinde, bir yandan artan ekonomik gücümüz ve istikrarımız bir çekim unsuru oluştururken, diğer yandan yer aldığımız coğrafi bölgede devam eden siyasi istikrarsızlıklar, ülkemize yönelik göçü teşvik eden bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Yakın zamana kadar transit ülke olarak bilinen ülkemiz, artan ekonomik gücü ve istikrarı ile göç hareketleri açısından hedef ülke konumuna da gelmiştir”⁴. Ayrıca Türkiye’nin “beşeri ve fiziksel altyapının güçlendirilmesi için... yurtdışından... yabancı nitelikli kişilerin ülkemize çekilmesi, bu amaçla gerekli düzenlemelerin yapılması” gerekir⁵. Bunu yaparken, “ülkenin ekonomik ve sosyal yapısını destekleyecek şekilde seçici bir yaklaşımla nitelikli yabancı işgücü artırılabacaktır”⁶.

---

² 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu 11.04.2013 tarih ve 28615 sayılı Resmî Gazetede yayımlanmış, 11.04.2014 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir. http://www.goc.gov.tr/icerik6/6458-sayili-yabancilar-ve-uluslararasi-koruma-kanunu-yururluge-girdi_350_361_607_icerik

³ 10. Kalkınma Planı, s. 50.

⁴ Göç İdaresi Genel Müdürlüğü web sitesi, www.goc.gov.tr

⁵ 10. Kalkınma Planı, s. 171.

⁶ 10. Kalkınma Planı, s. 50.

Ancak, bazı temel belgelerin hedeflerine ve üst düzey siyasî yetkililerden zaman zaman bu minvalde duyulan olumlu söylemlerine rağmen, genel itibarı ile kamu idarelerinde ve özellikle yerel yönetimlerde, ifade edilen yüksek hedeflere ulaşılması için uluslararası göç olgusunun ve onun yansımalarının ne şekilde ele alınması gerektiği, bu sürecin tüm taraflar için verimli olması için ne tür stratejilere ihtiyaç olduğu ve, en önemlisi, konunun başaktörü olan yabancılar olgusu ile kısa ve uzun vadede nasıl muamele edilmesi icap ettiği konusunda net bir görüş ve eylem bütünlüğü görülmemektedir. Bilhassa yoğun mülteci göçünün yol açtığı meseleler ve kamuoyunda gitgide “sorun” ve “yük” olarak algılanan gelişmeler, karar vericileri kısa vadeli ve tepkisel tutum takınmaya sevk edebilmekte, uzun vadeli ve proaktif yaklaşımların ortaya çıkmasını veya belirleyici olmalarını engelleyebilmektedir.

Uluslararası göçün ve bilhassa mülteci olgusunun büyük şehirlerde yoğunlaşması ve kamu alanında daha fazla görünür olması, yerel yönetimleri de bu konu üzerinde düşünmeye, bunun için çeşitli çözümleri üretmeye veya bazı tedbirleri almaya zorlamaktadır. Ayrıca başta Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) ve Uluslararası Göç Örgütü (IOM) olmak üzere uluslararası kurumlar ve kuruluşlar da artık Türkiye’de belediyeleri çözüm ortağı olarak görmekte veya böyle olmalarını arzulamaktadır. Yerel yönetimlerin bu duruma nasıl yaklaşımları gerektiği hususu daha fazla tartışılmaya başlarken bu konuda bir dizi konferans, seminer veya etkinliğin yapıldığı da gözlemlenmektedir⁷. Bu bağlamda özellikle mülteciler ile ilgili olarak belediyelerin nasıl bir yol izlemeleri ve ne tür yerel politikaları geliştirmeleri gerektiği mevzuu hem ehemmiyet kazanmakta hem de aciliyet arz etmektedir.

Bu sorunun cevabı, yani Türkiye’de uluslararası göç ve mülteciler ile belediyeler arasındaki olması gereken ilişki boyutu üç düzlemde değerlendirilebilir. İlk olarak gelişmiş ülkelerdeki tecrübelerin ışığında uluslararası göç konusunda yerel yönetimlerin ne gibi bir rolünün olması gerektiği konusu ele alınmalıdır. Sonrasında, bu köklü tecrübeler çerçevesinde Türkiye’de bu alandaki durumun ne olduğu, belediyelerin ne ölçüde yetkili ve etkili olduğu konusu ve nelerin yapılması gerektiği konusu değerlendirilmelidir. Üçüncüsü ise uluslararası göç karşısında bu

---

⁷ Bu konuda son dönemdeki bazı örnekler olarak şunlar zikredilebilir: 1) Uluslararası Göç Örgütü (IOM), İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Marmara Belediyeler Birliği, Marmara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, İsveç Ankara Büyükelçiliği ve Orta Doğu Kalkınma Ağı (MDN) işbirliğinde 16 Nisan 2014 günü Marmara Üniversitesinde düzenlenen “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Çerçevesinde Türkiye’nin Uyum Politikasının Geliştirilmesine Yönelik Belediyelerle İstişare Toplantısı” (<http://marmara.gov.tr/bulten/044/129.html>); 2) Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği tarafından Genel Kurul toplantısı kapsamında 14 Kasım 2015 tarihinde Kadirli/Osmaniye’de düzenlediği “Kent ve Göç Konferansı”; 3) Marmara Belediyeler Birliği Uluslararası İşbirliği Platformu tarafından 16 Mayıs 2013 tarihinde İstanbul’da düzenlenen ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) temsilcisi Elif Selen AY’ın konuk edildiği “Yerel Yönetimler, Uluslararası Göç ve Mülteciler” konulu toplantı (<http://www.iha.com.tr/haber-bir-gun-herkes-multeci-olabilir-276997/>); 4) Marmara Belediyeler Birliği ve BM Mülteciler Yüksek Komiserliğininin 25-26 Kasım 2015 tarihlerinde İstanbul’da düzenledikleri “Göç Çalıştayı” (<http://marmara.gov.tr/HaberDetay.aspx?p=Haber-Detay&ID=2290>). Yerel yönetimlerin uluslararası göç ve mültecilik ile ilgisi üzerine Türkiye’de yapılan ilk etkinlikler içerisinde 2006-2007 yıllarından bu yana Marmara Belediyeler Birliği, İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve Zeytinburnu Belediyesi tarafından düzenlenen faaliyetler sayılabilir.

olgunun faydaya ve fırsatlara dönüştürülmesi için yerel yönetimlerin ne tür stratejiler geliştirebilecekleri konusu ehemmiyet kazanmaktadır.

Bu çalışmada, göç politikasını oluşturan temel unsurlar ışığında Türkiye'deki dış göç olgusu ile ilgili olarak söylem ve eylem çerçevesinin nasıl değişmesi gerektiği hususu açıklanıp yerel yönetimler için birtakım tavsiyeler sıralanmıştır. Bu çerçevede öncelikle yerel yönetimlerin uluslararası göç ile ilişkisi çok özet bir biçimde açıklanıp, bildirinin asıl konusu olan göç politikası çerçevesinde söylem ve eylem dönüşümü meselesine geçilecektir.

2. YEREL YÖNETİMLER VE ULUSLARARASI GÖÇ

Gelişmiş ülkelerde ulus-altı (yerel ve bölgesel) yönetimler uluslararası göç ile ilgili alanda önemli paydaşlar olarak görülmekte ve artan ölçüde yetkilendirilmektedir. Bu husus ayrıca, Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği ve diğer uluslararası kurumların birçok resmî belgelerinde ve kararlarında giderek daha fazla vurgulanmaktadır. Özellikle Türkiye'nin de kurucu ülke sayıldığı Avrupa Konseyinin bu alanda öncülük ettiği ve birçok sözleşme ve tavsiye kararında yerel yönetimlere bu sahada önemli bir rol biçtiği söylenebilir.

İster iş ve beyin göçü gibi gönüllü ister mültecilik gibi zorunlu olsun, uluslararası göç konusunda başta Avrupa Birliği ülkeleri olmak üzere gelişmiş ülkelerdeki merkezî yönetimi ile yerel yönetim arasında belli bir yetki ve yük paylaşımı söz konusudur. Özetle, ülkeye giriş ve yerleşme, vize ve ikamet, çalışma izni ve belirli süre sonra vatandaşlığa giriş gibi “egemenlik alanları” ile güçlü ilişkisi olan konular merkezî yönetimlerin doğrudan uhdesinde olan konulardır. Buna mukabil göçün sosyal ve kültürel boyutlarında ise (yerli toplum ile uyumu, kültürel hizmetler, sosyal hizmetler, eğitim ve meslekî eğitim, birçok ülkelerde istihdam da dahil olmak üzere) yerel yönetimlere önemli bir misyon yüklenmekte ve neticede bu alanlardaki hizmetler yerele devredilmiş bulunmaktadır⁸.

Türkiye'de de yerel yönetimlerin benzer bir yaklaşım çerçevesinde yetkilendirilmeleri gerektiği geçmişte savunulmuştur. Bunun için gerek yabancılar ile ilgili mevzuatta yerel yönetimlere aktif bir rolün öngörülmesine, gerekse yerel yönetimlere dair mevzuatta da yabancılar ile ilgili net düzenlemelerin yapılmasına ihtiyaç vardır⁹.

3. GÖÇ POLİTİKASI DÜZLEMİ

Türkiye'de göç politikası tartışmaları ve yapım süreci genel itibarı ile iki farklı ve temelde karşıt olan yaklaşımların etkileşimi veya iki kutbun çekişmesi sonucu şekillendiği söylenebilir (bkz.

---

⁸ Bu bağlamda, bir göçmenin yeni bir ülkeye girişinden vatandaşlık alarak “yabancı” statüsünden çıkıp yurttaşlar sınıfına katılınca (yani hukuken göçmenlikten çıkıncaya) kadar olan süreç bir “uyum merdiveni” şeklinde değerlendirilmiştir. Bu sürecin basamakları ve yerel yönetimlerin bu süreçteki faaliyet alanını için bkz. Daoudov (2013a ve 2014a).

⁹ Bu konuda yapılacak yasal ve idarî düzenlemeler ve konunun diğer boyutları için bkz. Daoudov (2014a).

Şekil 1). Bu durum mülteci meselesi ve özellikle Suriye mülteci akınının oluşturduğu ortamda daha da belirgin olmaktadır. Bu iki uçlu düzlemin bir tarafında güvenlik ve korumacılık saikleri varken, diğer uçta insan hakları ve uluslararası standartları veya kriterleri önceleyen saikler bulunmaktadır. Her birinin de taşıyıcıları ve temsilcileri vardır ki bunlar bu yaklaşımların “bekçisi” sayılabilecek kamu kurumları, sivil toplum örgütleri, uluslararası kuruluşlar, siyasî aktörler veya akademik çevreler olabilir. Bu ikisi arasında, tıpkı bir halat çekme oyunu gibi, dönemlere göre hangi taraf galip gelirse kamu gücünün uluslararası göçe yaklaşımları ona göre şekil almakta ve o saikler daha fazla uygulamaya yansımaktadır.

Sözgelimi güvenlik ve korumacılık eksenini kendi içinde iki temel gerekçeden oluşmaktadır. Bunlardan ilki salt güvenlik ve asayiş kaygısı olup bunun temsilcileri başta güvenlikten sorumlu kurumlardır. Bunların yanı sıra mesela TV ekranlarında bu konuda görüş beyan eden çeşitli güvenlik uzmanları, akademisyenler, köşe yazarları vb. aktörler de bu kampın bir nevi fahrî sözcüleri sayılabilir. Buna mukabil korumacılık kaygısı ise, istihdam piyasasını veya iş dünyasını yabancıların “baskısı” ya da hatta “tehlikesi” gibi olumsuz algılanan etkilere karşı korumaya yönelik yaklaşımlardır. Bu bakışın da toplumda belli karşılığı vardır ve bunun temsilcileri olarak istihdam piyasasını düzenleyen kurumlar (yabancılara çalışma izinlerini yöneten Çalışma Bakanlığı gibi), meslekî örgütler, odalar vb. aktörler sayılabilir. Korumacılık refleksi sadece ekonomik hassasiyetler ile değil, sosyal ve kültürel saikler ile de devrede olabilir. Mesela göçün yerli toplumun sosyal ve kültürel dokusuna olumsuz etki yaratacağını düşünen aktörleri harekete geçirebilir.

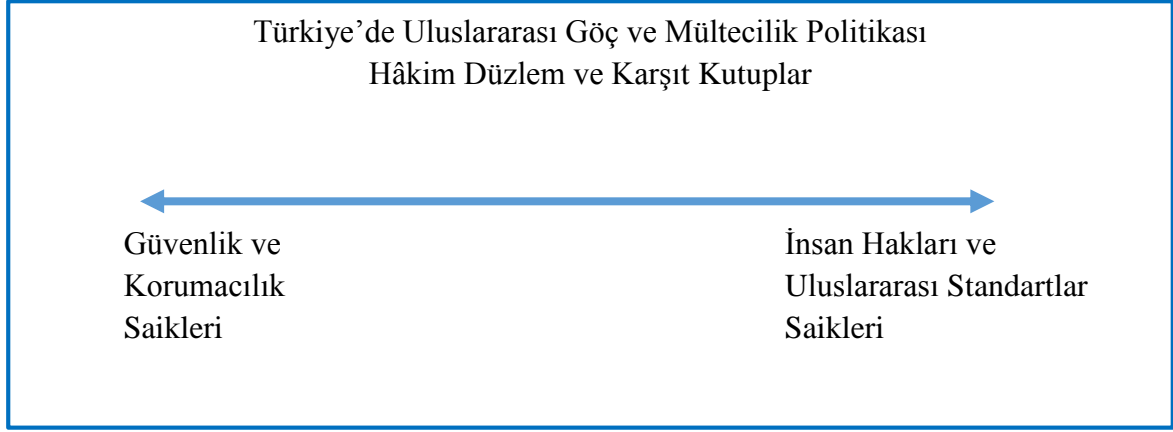
Diğer yandan insan hakları ve uluslararası standartlar kutbunda ise, yine kendi içinde iki temel yaklaşım söz konusu olabilmektedir. Birinci temel saik olan hak merkezli bakış göçmene veya mülteciye insan hakkı gereği olumlu yaklaşmayı telkin etmektedir. Bu yaklaşım dinî, kültürel, ideolojik, tarihî veya coğrafi gibi farklı kaynaklardan beslenebilmektedir¹⁰. İkincisi ise uluslararası standartlara uyma veya bunları tatbik etme arzusu olup, bu daha ziyade siyasî nitelikli bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir. Misal olarak bu durum Avrupa Birliğinin kriterlerini benimsemek veya Birleşmiş Milletlerin standartlarını yakalamak gibi, başka bir ifade ile “uluslararası camianın saygın üyesi” olma arzusu ve bunun gerekliliklerini yerine getirme hazırlığı olarak açıklanabilir. Yani bu ikinci yaklaşımda, temelde hak merkezli hassasiyetler çok kuvvetli olmasa dahi siyasî ve idarî yapılanma “milletlerarası kulübün” saygın üyesi olabilmek adına bunu bir zaruret olarak görebilmektedir.

Hülasa, her ikisini özetleyecek olursak, ister “muhacir ve ensar anlayışı” ister “muasır medeniyetlerin seviyesine çıkma arayışı” eseri olsun, göçmenlere ve mültecilere hassasiyet gösteren bir kutup mevcuttur. Ve yine bunun da toplumda teşkilatlanmış bir karşılığı bulunmakta olup, bu yaklaşımın temsilcileri (sivil toplum örgütleri, bazı siyasî aktörler,

---

¹⁰ Bu noktada literatürde ve bazen uygulamada, mültecilere hizmet alanında faal STK’ları kendi içinde “hak bazlı” ve “inanç bazlı” şeklinde ikili bir tasnif ile ayıran bir yaklaşım mevcuttur. Ancak bu çalışmada böylesi bir ayırım referans alınmamıştır. Bilakis bu kuruluşların temel çalışma felsefeleri ne olursa olsun, tümü sonuçta “hak” merkezli hareket ettikleri için çalışmamızda aynı kutupta ele alınmaktadır. Zaten, sözü edilen “hak bazlı - inanç bazlı” tasnifi ayrı bir tartışmayı hak etmektedir.

uluslararası kuruluşlar vb.) gerek kamu politikası yapımı sürecinde gerekse kamuoyunda, iyi veya kötü, seslerini duyurmakta ve dolayısıyla süreci kendi zaviyesinden etkilemektedir.

Şekil 1: Türkiye’de Uluslararası Göç ve Mültecilik Politikasında Hâkim Düzlem

Türkiye’de 2013 yılında yeni yabancılar kanununun¹¹ kabul edilmesi ve bunun gereği 2014 yılında yabancılar mevzuunun Emniyet Genel Müdürlüğü’nün uhdesinden alınıp sivil bir otorite olarak kurulan Göç İdaresine devredilmesi, güvenlik odaklı bakışın direnişine rağmen hak ve standart bazlı yaklaşımların galip gelmiş olmasının bir örneğidir. Bu durumun sebepleri, şüphesiz son onu aşkın yılda Türkiye’de hâkim olan genel demokratikleşme, sivilleşme, modernleşme, uluslararası alanda aktifleşme ve AB standartlarını benimseme gibi gelişmelerin ve eğilimlerin verdiği rüzgârın hak ve standart merkezli akımların yelkenlerini doldurmuş olmasıdır. Ancak, son birkaç yılda bu rüzgârın mülteci politikası alanında tersine dönme riski görülmektedir. Suriye krizinin büyümesi ve bunun tetiklediği zorunlu göç boyutu ile Türkiye’ye olan etkilerinin artması, ayrıca bu krizin oluşturduğu bazı yeni güvenlik sorunlarının da zuhur etmesi, “insan hakkı” ve “kardeşlik” esaslı söylemlerin gücünü kırmakta, şüpheli ve korumacı refleksleri devreye daha fazla sokmaktadır. Şunu söylemekte fayda vardır, hak merkezli kutup açısından bakılacak olursa, Türkiye’de göç yönetimi alanındaki sivilleşme ve modernleşme dönüşümü şayet birkaç yıl daha gecikmiş olsa idi, bugünkü kritik şartlarda bunun gerçekleşmesi daha zor bir ihtimal olurdu¹². Yani, yeni yabancılar kanunu ve göç ile ilgili sivil idarenin kurulması ile taçlanan sürecin uzun ve zorlu çabaların sonucu olduğu ve dolayısıyla bu dönüşümün temellerinin (yani gerekli siyasî ve idarî mutabakatların) Suriye krizinin derinleşmesinden, hatta “Arap Baharı” olaylarından da çok önce atıldığı düşünülürse¹³, bu Türkiye açısından şanslı bir gelişme olmuştur. Oysa bugünkü mevcut durumda ve yeni

¹¹ 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu.

¹² Daoudov (2014c).

¹³ Bu sürecin başlangıcı olarak, İçişleri Bakanlığına bağlı “İltica ve Göç Mevzuatı ve İdari Kapasitesini Geliştirme ve Uygulama Bürosu (İltica ve Göç Bürosu)” 15 Ekim 2008 tarihinde kurulmuştur. <http://www.goc.gov.tr/files/dokuman19.pdf>

oluşan dengelerde bırakın “ilerici” bir yaklaşımın savunulması ve derinleştirilmesi, mevcut şartlarda artan karşıt kaygıların karşısında eldeki kazanımların bile elden çıkması ve geriye adımların atılması riski göz önünde bulundurulmalıdır. Bir başka ifade ile ikili terazide hak merkezli söyleme karşı güvenlik ve korumacılık esaslı söylem daha fazla ağırlık etmeye başlamaktadır. Bu durumun uygulamaya tesirini sahada görmek mümkündür, zira bu denklemde ya alınması gereken kararlar yavaşlamakta, ya da yapılan olumlu adımların alanı daraltılmaktadır¹⁴.

Bu tablo, Türkiye’de denklemin acilen değiştirilmesi ihtiyacını gündeme getirmektedir. Göç ve mülteci politikasına olan genel bakışta eski iki kutuplu düzlem yerine üç boyutlu yeni bir paradigma ile bakmak ve politikayı buna göre şekillendirmek gerekir. Zira Türkiye’nin birkaç yıl öncesinde yeni göç politikası çerçevesini oluşturmaya girişirken hayal ettiği hedeflere ulaşması için artık yeni bir söylem ve eylem çerçevesine ihtiyaç duyulmaktadır.

4. GÖÇ POLİTİKASI ÜÇGENİ

Bir ülkenin göç politikasının üç temel sacayağı üzerinde kurulduğu söylenebilir (bkz. Şekil 2)¹⁵. Yukarıda bahsedildiği üzere, bunların ikisi hak/standart eksenini ve güvenlik/korumacılık eksenidir. Bu ikisinin yanı sıra politika oluşumunu etkileyen “fayda/çıkar eksenini” olarak adlandırabileceğimiz üçüncü bir sacayağı mevcuttur. Bu yaklaşım daha ziyade uluslararası göçün getirdiği veya getireceği düşünülen yararlar üzerinde durur ve olaya bakışında bu hususları önceler. Bu yaklaşımın da toplumlarda, özellikle gelişmiş ülkelerde teşkilatlanmış ve konseptleşmiş karşılığı vardır. Bu kutup açısından göçün teşkil ettiği fayda iç ve dış düzlemde ele alınabilir, yani diğer iki kutupta olduğu gibi temelde iki tür saik görülebilir. “Fayda” olarak adlandırabileceğimiz birincil saik daha ziyade içe dönüktür. Bu düzlemde uluslararası göçe ve mültecilere ülke ekonomisine sağlayabileceği faydalar, sosyal, kültürel ve hatta irkî çeşitliliğe yapacağı katkılar, bilim ve teknoloji alanına “beyinleri ile” katabileceği ilerlemeler hesaba katılır. “Çıkar” olan ikincil saikte ise stratejik bir bakış ile bu insan kitlesinin dış ilişkiler alanında yakında veya gelecekte sağlayabileceği faydalar dikkate alınır. Mesela gelecekte menşee bölgelerde etki alanı oluşturmak veya geliştirmek için bu kitleler, (ister adına “dostluk elçileri” ister “etki ajanları” densin) iktisadî, ictimai veyahut siyasî köprü vazifesini görecektür. Bu üç sacayağı için bir fırsat olarak görülür.

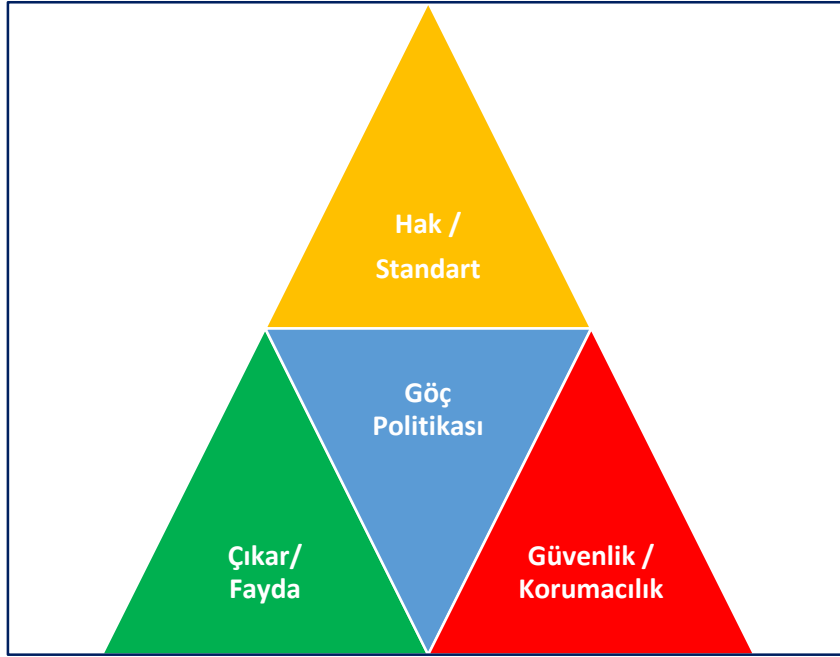
Bu üç sacayağını bakışını tek kelime ile özetleyecek olursak, güvenlik/korumacılık eksenini için göç evvela potansiyel bir “tehlike”, hak/standart kampı için göç başlı başına bir “sorumluluk” konusu, fayda/çıkar kutbu için ise bu evvela bir “servet” unsurudur. Bir ülkenin göç politikası bu üç temel yaklaşımın etkileşimi ve müzakeresi veya bir başka ifade ile “pazarlığı” sonucu

¹⁴ Suriyeli mültecilere yönelik Türkiye’de çalışma izinleri meselesinin uzun bir gecikme ile karara bağlanması, ayrıca ortaya çıkan izin çerçevesinin de ihtiyaçları karşılamaktan uzak bir şekilde ve dar bakışlı olması, bu durumun bir yansıması sayılabilir. Bkz. 11.01.2016 tarih ve 2016/8375 sayılı “Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik”. <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/3.5.20168375.pdf>

¹⁵ Daoudov (2014c).

şekillenmektedir. Bu için her birinin kendine göre meşruiyeti ve gereklilikleri vardır, bu yüzden göç politikası bu için dengeli bir birleşmesidir.

Şekil 2: Göç Politikası Üçgeni ve Üç Temel Sacayağı (Çizim: Daoudov, 2015b)

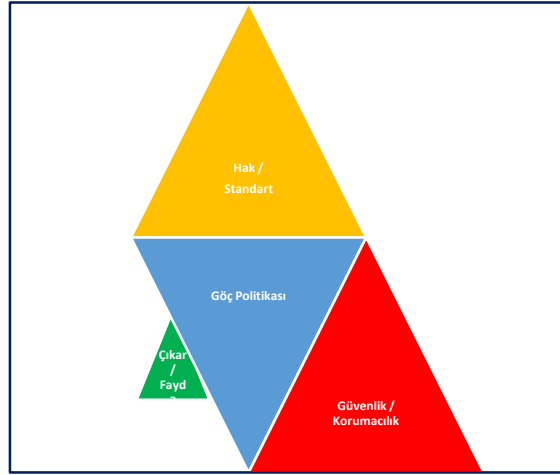
Türkiye'deki mevcut sorun, uluslararası göç politikası ve özellikle mülteci meselesinde etkileşimin ancak hak/standart – güvenlik/korumacılık düzleminde cereyan ediyor olması ve üçüncü sacayağının hemen hemen devrede olmamasından kaynaklanmaktadır. Bu yüzden bu üçüncü yaklaşımı sergileyecek, yani göç ve mülteci olgusunun görünür veya görünmez faydalarını inceleyecek, konseptleştirecek, çözüm reçetelerini geliştirecek, kamuoyu ile ikna edici bir üslup ile bunları paylaşacak, ve nihayetinde kamu politikası yapım sürecinde siyasî ve idarî yapılanmayı besleyecek aktörlere ihtiyaç duyulmaktadır. Yoksa göç ve mülteci mevzuu hâlihazırda adeta hak-güvenlik düzleminde cereyan eden (tabir caizse) sürtüşmenin rehinesi olarak durmaktadır. Bir önceki dönemde hak ve standart temelli bakışlar hâkim iken, çeşitli çalkantıların ve sorunların artması ile artık güvenlik ve korumacılık esaslı refleksler güç kazanmaktadır.

Bu tablonun dengelenmesi ve ülkenin hem bugününe hem de yarınına yararlı olacak bir göç politikasının oluşması için fayda ve çıkar esaslı yaklaşımın hakkıyla devreye girmesi gerekmektedir. Bunun için hem söylem hem de eylem çerçevesinin değişmesi icap etmektedir. Yani kamuoyunda bu konu üzerinde yeni bir söylemin unsurlarının üretilmesi ve uygulanması, bunun yanı sıra fayda unsurunu somut olarak ortaya koyacak eylem dizisinin geliştirilmesi ve yürürlüğe konması gerekmektedir. Fayda merkezli bakış tıpkı bir kuşun çift kanadı gibi, hem eylem ile bu olgunun faydalarını planlı bir şekilde ortaya çıkaracak hem de söylem ile kamuoyunu eğitecek ve ikna edecektir. Bunu yaparken de başarılı uygulama örneklerinden

medyada, resmî söylemde, siyaset arenasında aktif bir şekilde yararlanacaktır. Bu yaklaşımın bazı örnekleri bu çalışmanın ilerleyen bölümlerinde paylaşılmıştır.

Göç politikası üçgeninin daha iyi anlaşılması için farklı ağırlıklı yaklaşımların örneklerine bakmakta fayda vardır. Yukarıda izah edildiği üzere, Türkiye'nin hâlihazırda hâkim olan model, esasen iki boyutlu hak/standart – güvenlik/korumacılık odaklı yaklaşımdır (bkz. Şekil 3).

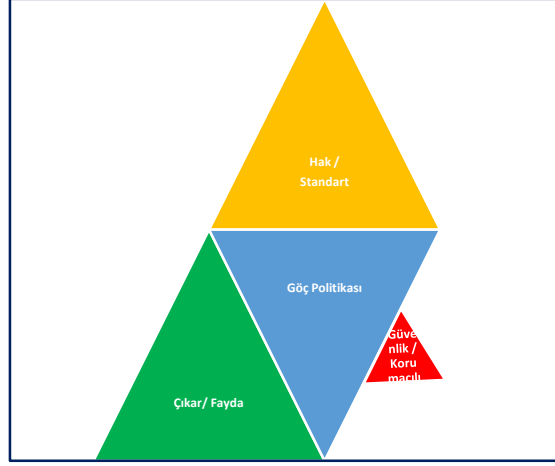

Şekil 3: Göç Politikasında Hak/Standart – Güvenlik/Korumacılık Odaklı Model

Buna mukabil, politika yapımına tesir eden hâkim temel yaklaşımların hak/standart – fayda/çıkar odaklı olduğu, güvenlik ve korumacılık reflekslerinin ise daha gerilerde kalıp politikalar üzerinde belirgin bir iz bırakmadığı modeller de mevcuttur (bkz. Şekil 4). Bunların en bariz örneğini Kanada sergilemektedir. Zira göç politikası itibarıyla insan hakları ve uluslararası standartlar bakımından genel olarak örnek ülkelerden sayılmaktadır. Ayrıca uluslararası göçü mühim bir zenginlik kaynağı olarak görmektedir. Bunu gerek Kanada'nın yürüttüğü aktif göçmen çekme politikasında, gerekse özellikle son dönemde Suriyeli mültecilere yönelik sergilediği tavırlarda pekâlâ görmek mümkündür. Kanada Başbakanı Trudeau'nun konu ile ilgili söylemlerinde bariz bir şekilde, hak merkezli duruşlarının yanı sıra ve belki de bunlardan da daha belirgin bir şekilde, mültecilerin Kanada'nın geleceğine yapacağı olumlu katkılar konusuna vurgular bulunmaktadır¹⁶. Yine bu modelin özelliği olan güvenlik

¹⁶ Kanada Başbakanı Justin Trudeau gerek son Davos toplantısında (Ocak 2016) gerekse başka fırsatlarla yaptığı konuşmalarda, Suriyeli mülteciler ile ilgili konuşurken benimsediği, göçün yol açtığı kültürel çeşitliliğin ülkenin gücüne güç katan bir unsur olduğu, ekonomik, teknolojik ve kültürel ilerlemelere olumlu etki yapabileceği yönündeki söylemi, şüphesiz sadece dış dünyaya dönük bir “imaj” çalışması olmayıp, aynı zamanda iç kamuoyunda ve siyasetinde muhtemel korumacı refleksleri ve direnişleri bertaraf edecek etkin bir iletişim örneğidir. Bazı örnekler için bkz: “Justin Trudeau's youthful, pro-diversity pitch goes global in Davos”, CBC News, Jan 21, 2016. <http://www.cbc.ca/news/politics/justin-trudeau-global-shapers-davos-socks-1.3414357> ; Facebook, “Prime Minister Trudeau pointed to the economic benefits of diversity during his speech in #Davos today”. <https://www.facebook.com/globepolitics/videos/1518350751799114/>

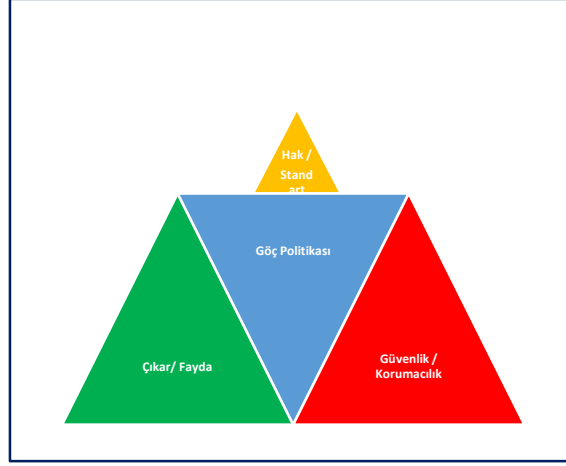
ekseninin etkisinin zayıf kalmasının da bir açıklaması, coğrafi olarak sorunlu bölgelerden uzak olması olabilir. Dolayısıyla tedirginlik yaratacak unsurların Kanada'daki politika yapımına etkisi asgari düzeyde kalabilmektedir.

Şekil 4: Göç Politikasında Hak/Standart – Fayda/Çıkar Odaklı Model

Son olarak, uluslararası göç ve iltica politikasının bir başka düzlemde yoğunlaştığı model de mevcuttur. Bu örnekte devrede olan iki temel yaklaşım güvenlik/korumacılık ve fayda/çıkar odaklı hesaplar olup, hak/standart temelli yaklaşımlar sürece kayda değer bir etki yapmamaktadır (bkz. Şekil 5). Bu durumun en bariz emsali Körfez ülkeleri sayılabilir. Bu ülkelerde uluslararası göçün ülke kalkınmasındaki rolü bilinmektedir. Zira bu ülkelerde gerek düşük vasıflı (inşaat, hizmet vb.) gerekse yüksek vasıflı (mühendislik, müşavirlik, bankacılık vb.) yabancı işgücüne ihtiyaç ileri derecede kabul görmüş bir olgu ve yoğun olarak uygulanan bir politikadır. Buna mukabil güvenlik ve korumacılık refleksleri de azami ölçüde devrededir. Öte yandan, yabancılara yönelik insan hakları temelli politika üretmek veya BM, Avrupa Birliği veya Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve benzeri kurumların telkin ettiği uluslararası standartlar çerçevesini rehber edinmek gibi saikler son derecede zayıf kalmaktadır. İşte bu denklemin sonucunda ortaya çıkan politikada, yabancı işgücünden istifade edilirken buna mukabil bu kitlelere hiçbir kalıcı haklar veya perspektifler sunulmamaktadır¹⁷. Veya bir başka örnekte tüm olabilecek faydalara rağmen mültecilere kucak açılmamaktadır.

¹⁷ Mesela bilindiği üzere 20-30-40 yıl Körfez ülkelerinde çalışan ve yatırım yapan kişilere bile o ülkelerde vatandaşlık verilmemektedir. Yani korumacılık saikleri o derecede kuvvetlidir.

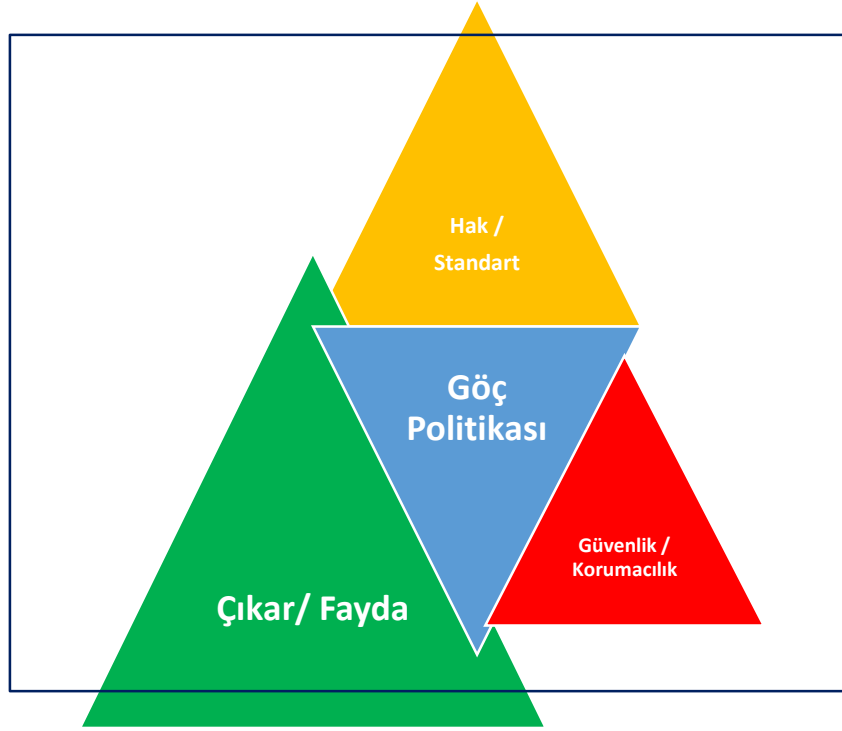

Şekil 5: Göç Politikasında Güvenlik/Korumacılık – Fayda/Çıkar Odaklı Model

Bu açıklamalar ışığında, Türkiye'nin rehber edinmesi gereken yaklaşım, üç sacayağının ahenkli bir şekilde tasarlandığı ve temel ihtiyaçlar arasında dengeli bir dağılımın kurulduğu modeldir. Türkiye'nin, bulunduğu coğrafi konum itibarı ile güvenlik eksenini devreden çıkarmak, veya karşı karşıya kaldığı göçün hacmi itibarı ile koruma ihtiyacını hiç düşünmemek gibi elbette bir lüksü yoktur. Ancak bu reflekslerin aşırıya kaçmaması, asgari düzeyde tutulması ve farklı çözümler ile karşılanması gerekli ve mümkündür.

Bu bağlamda, mevcut şartlarda durumu dengeleyecek yeni söylem ve eylem çerçevesi, güvenlik/korumacılık ekseninin asgari elzem düzeyde tutulduğu, hak/standart ekseninin yeniden güçlendirildiği, ancak en önemlisi olarak fayda/çıkar eksenini üzerinde azami ölçüde yoğunlaştığı bir formüldür. Şekil 6'da gösterildiği üzere, uluslararası göçün ve mültecilerin sağlayabileceği yararlar üzerinde aktif bir şekilde durulmalıdır. Bunun için hem bu potansiyeli harekete geçirmenin yolları aranmalı hem de kamuoyuna yönelik etkili bir söylem ile bu boyut işlenmelidir.

Söz konusu yaklaşım çerçevesinde misalen Suriyeli mültecilere Türkiye'nin "şu kadar kaynak harcadığı" minvalindeki resmî söylemden kaçınmalıdır. Zira bu söylem empati veya takdir gibi beklenen dönüşlerin aksine ters etki yaratabilmektedir. Bu iletişim stratejisi, hem kamuoyunda aşırı maddî "yük" izlenimini oluşturmakta, hem Türkiye Hükümetinin Suriyeli mültecilere yaptığı yardımlara karşı çıkan aktörlerin karşıt tezlerini pekiştirmekte, hem de korumacı refleksleri artırmaktadır. Ve bumerang etkisi misali siyaset yapıcıları üzerinde oluşan baskı unsuru olarak dönebilmektedir. Veya ülkenin yoksulları veya işsizleri nezdinde Suriyeli mültecilerinin bir tehdit unsuru olarak algılanmalarına yol açabilmektedir. Oysa yapılması gereken, ülkenin kıt pastasına talip olanların giderek arttığı şeklinde izlenimi verecek bir imajı oluşturmak veya istemeden bunu beslemek değil, gelenler ile birlikte mevcut pastanın nasıl büyütülebileceği üzerinde etkin bir şekilde durmaktır.

Şekil 6: Göç Politikasında Türkiye için Yeni Söylem-Eylem Dengesi

5. “YÜK” ANLAYIŞINDAN “FIRSAT” ARAYIŞINA

Mülteci göçünün teşkil ettiği “yükü” ülke için yeni fırsatlara dönüştürmenin yollarını araştırmak gerektiği hususu ve bunun yöntemleri üzerinde daha önce çeşitli vesileler ile durulmuştur¹⁸. Bu çalışmanın gereği olarak, bu alanda özellikle yerel yönetimlerin oynayabileceği rol ele alınacaktır.

Dünyada ve Türkiye’de yerel yönetim, temel belediyeçilik hizmetlerini sunmak gibi dar bir bakışı aşarak artık “şehir/bölge/alan liderliği” mefhumuna evrilmektedir. Dolayısıyla belediyeçiliğin yeni tanımının, şehirlerin ve bölgelerin açık ve gizli hazinelerini ortaya çıkarmak ve harekete geçirmek suretiyle yeni değerleri üretmenin mühendisliği olduğu savunulabilir. Şehri veya bölgeyi bir laboratuvar görüp tüm bileşenleri hesaba katarak şehircilik için yeni formüller üretmenin zamanı gelmiştir. Bu ihtiyaç, “halkının mahallî müşterek ihtiyaçlarını karşılamak”¹⁹ olarak tanımlanan yerel yönetimlerin anayasal görevinin yeniden okunmasını ve çağın gerekleri ışığında yorumlanmasını zaruri kılmaktadır. Şartların değişimi ile “toplum yararının korunması ve mahallî ihtiyaçların gereği gibi karşılanması” düsturu daha geniş bir perspektiften tatbik edilmelidir.

Bu bağlamda, şehrin geleceğinin inşasında, gerek gönüllü (iş ve beyin göçü) gerekse zorunlu (mülteci) uluslararası göç unsurunu önemli yeni bir kaynak, mühim bir girdi olarak görmek icap eder. Bilhassa Arap dünyasından son yıllarda gelen mülteci akımı bağlamında şunu

¹⁸ Geniş bilgi için bkz: Daoudov (2015a, 2015b, 2015c); Darmawan, Daoudov (2014).

¹⁹ T.C. Anayasası, madde 127.

söylemekte yarar vardır: Dış göç sorun ve sefalet değil, sermaye ve servettir. Nereden baktığınıza bağlı olarak insan sermayesinin, beşerî servetin geldiğini görmek mümkündür. Dikkat edilirse Şam, Bağdat ve Kahire gibi, üç İslam medeniyeti merkezindeki beşerî servet savaş veya siyasî baskıdan dolayı Türkiye'ye kaçmaktadır. Tabir caizse bize doğru oluk oluk akıl akmakta, ancak yeterince bunun farkında mıyız? Bir başka açıdan bakılırsa, sadece Doğu'dan değil, Avrupa'dan da, yarına olan güveni kaybeden ve başka diyarlarda umudu arayan genç dinamik yetenekli bir kitlenin yeni hedefi İstanbul ve Türkiye'dir. Böylesi “kerhen gelen fırsat” karşısında, istikrarsızlıkların ve çalkantıların yerinden ettiği bu beşerî serveti, ilmî, kültürel, ictimai ve iktisadî yatırıma dönüştürmek şarttır²⁰.

Böyle bir düstur ile süreci yönetmek için, “kulfet” olarak algılanan bazı olguların içinde taşıdıkları “nimeti” görebilmek ve ortaya çıkarmak önemlidir. Bu yüzden şehirlerin geleceğini inşa ederken eldeki kaynaklara olan bakış açısının elden geçirilmesi gerekmektedir. Yerel liderlerin harekete geçirebileceği kaynaklar sadece pozitif değer olarak algılanan unsurlar değildir, ilk bakışta belki negatif unsur olarak görülen mülteci kitleleri de olabilir²¹. Bu bağlamda 2015 yılında Gaziantep Büyükşehir Belediyesi için yapılan bir çalışma örnek teşkil edebilir.

Bilindiği üzere Gaziantep ili Suriye sınırına yakın büyük ve gelişmiş bir metropol olması hasebiyle çok yoğun bir Suriyeli mülteci nüfusunu ağırlamıştır. Ayrıca artan sayıda Iraklı mülteciler de şehre yerleştiği gözlemlenmektedir. Yerelde sorunları fırsata dönüştürme becerisinin bir uygulama sahası işte bu yoğun Arap göçünden yenilikçi yaklaşımlar ile istifade edilmesi olabilir. Zira bu mülteciler görünürdeki sorunlara rağmen aynı zamanda şehre yeni fırsatlar da sunmaktadır. Bu fırsatlar değerlendirildiğinde, muhacirlere kucak açmak gibi dinî ve insanî sorumluluğunun yanında, hem bu durumun getirdiği yükler hafifletilecek hem de bu girişimler sayesinde yeni sosyal ve ekonomik değerler oluşturulacaktır. Konu kültürel/sembolik ve ekonomik olarak iki boyutta ele alınabilir. Bu hususta yapılan çalışmanın önerdiği stratejiler özet bir şekilde örneklendirilecekse:

- Gaziantep'e “Türk-Arap Dostluk Şehri” unvanı verilebilir. Bu fahrî unvan veya slogan önemli bir tanıtım, iletişim ve kamu diplomasisi aracı olarak kullanılabilir, bu anlamda Gaziantep Türkiye'nin Arap dünyasına yönelik “kartviziti” olabilir. Bunun yanı sıra Gaziantep fahrî statü ile Arap Kültürü (Fahrî) Başkenti ve Arap Turizm (Fahrî) Başkenti olarak aday gösterilebilir²². Bunun sembolik ve pratik değeri taşıyan başka uygulama alanları da mevcuttur.
- Arap ekonomik platformu/köprüsü (*offshore market*): Gaziantep'teki Arap nüfusun varlığı, Türkiye'de daha önce var olmayan yeni niş ekonomilerin geliştirilmesi için bir

²⁰ Daoudov (2014b); Daoudov (2015a).

²¹ Bu bağlamda yerel yönetimlerde “kaynak” mefhumuna ve bunun aktif kullanım stratejileri konusunda geniş bilgi için bkz. Daoudov (2015c).

²² Nitekim 2014 yılında Irak Kürdistan Bölge Yönetiminin merkezi Erbil de Arap turizm başkenti olmuş ve bu uygulama ile Kürtler ile Araplar arasında bir tür “kamu diplomasisi” güdülmüştür. Bu hususta yazılmış bir web site haberinin başlığı bu özelliği iyi bir şekilde özetlemektedir: “Erbil: Kürt Şehri, Arap Başkenti” (“Erbil: Kurdish City, Arab Capital”, <http://rudaw.net/english/opinion/23122013>).

fırsat sunmaktadır. Mesela, Arap ekonomisinin *offshore* merkezi, yani Arap dünyası dışında bulunan yoğun bir Arap ekonomik merkezi olarak öne çıkabilir. Bunun özellikle katma değeri yüksek endüstriler oluşturmak için bir fırsat olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Sadece birkaç örnek verilecek olursa, bu beşerî sermaye ile Arap dünyasının yeni entelektüel üretim merkezi oluşturulabilir, özellikle yayıncılık, medya ve habercilik, yaratıcı endüstriler, bilişim teknolojileri, sosyal medya, reklamcılık vb. Arap dünyasına yönelik hizmetleri üretecek endüstriler geliştirilebilir²³.

Elbette ki bu tür stratejilerin gerçekleşmesi için ulusal-yerel yönetim işbirliği şarttır, zira bu konuların hayata geçirilmesi için birçok mevzuat değişikliği, ulusal ve yerel planlamalardaki uyum ve idarî kapasite çalışmaları gerekecektir. Ancak yereldeki toplumun yararını daha yakından görebilen yerel yöneticiler bu konuda aktif liderliği üstlenebilir ve hem merkezî yönetimi hem de yereldeki sivil aktörleri (sivil toplum, özel sektör, akademya vb.) seferber edebilir. Ancak şu dikkate alınmalıdır ki, bu stratejiler için gerekli yasal ve idarî zeminler hazırlandığı ve bu projeler hayata geçirildiği zaman, bu bilgi-yoğun sektörlerin veya entelektüel üretim merkezlerinin sağlayacağı katma değer, mültecilere insanî yardım olarak harcanandan kat kat daha yüksek olacağını varsaymak pekâlâ mümkündür.

6. SONUÇ

Birçok sebepten ötürü Türk şehirlerini giderek daha fazla etkileyecek olan uluslararası göç olgusu karşısında, siyasî ve idarî yöneticilerin iki şıkkı vardır: Ya bu olguya maruz kalmak ya da bu olguyu yönetmek. “Göç politikasında söylem-eylem dönüşümü” gibi şıardan kasıt, yakınma ve şikâyetten uzak becerikli ve basiret sahibi bir duruşun sergilenmesidir. Türkiye’de son yirmi yılda nice çözülmez görülen sorunların üstesinden gelen, şehirlerimizin nice problemlerini “tarihe gömen”, nice saklı değerleri gün yüzüne çıkarma ve uyuyan potansiyelleri harekete geçirme konusunda rüşlerini ispatlamış ve belediyecilikte devrim niteliğindeki dönüşümü gerçekleştirilmiş belediyelerimiz yeni bir meydan okuma, yeni bir zorlu görev ile karşılaşmış bulunmaktadır. Yerel siyasette yaygın bir slogan olan “yaptıklarımız yapacaklarımızın teminatıdır” sözü misali, Türkiye’deki belediyelerin bu yeni gelişme karşısında da etkin, özgün ve yenilikçi çözümleri üretecekleri varsayılabilir. Bunun gerçekleşmesi için iki husus üzerinde durmakta fayda vardır. Birincisi, şüphesiz yerel yönetimlerin uluslararası göçün yerel boyutları konusunda, uluslararası tecrübelerin de ışığında, usulen yetkilendirilmesi ve gerekli kaynaklar ile donatılması gerekmektedir. İkincisi ise, yol gösterici ve teşvik edici birkaç başarılı örneğin sergilenmesi lazımdır. Bu konuda öncülük edecek bir veya birkaç büyükşehir belediyesi ülkede yeni bir seferberliği başlatabilir ve belediyecilikte insan-mekân ilişkisinin planlanmasında ulusal ve uluslararası ölçüklerin iç içe olduğu yeni bir boyutu ortaya çıkarabilir. Tıpkı İstanbul’daki ve Marmara bölgesindeki belediyelerin 1990’lı ve 2000’li yıllarda yerel yönetim ve belediyecilik alanında Türkiye’de

---

²³ Geniş bilgi için bkz. Daoudov (2015c).

adeta canlı laboratuvar görevini ifa ettiği gibi²⁴, günümüzde de bazı pilot bölgeler bu rolü üstlenip yeni bir “şehir mühendisliği” modelini oluşturabilir. Bunun için başta Gaziantep, Bursa veya İstanbul gibi şehirler öncülük edebilir.

Toprakları ezelden beri göçlerin kavşağı olan, kadim şehirleri ise Babil kulesini aratmayan Türkiye’nin, kendi tarihinden ve değerlerinden de ilham alarak, bir politika tasavvur etmesi ve hayata geçirmesi elzemdir. Bir başka ifade ile, “muhacir ve ensar” anlayışı ile “muasır medeniyetlerin seviyesine çıkma” arayışının harmanlandığı²⁵, ancak bu uhuvvet ve medeniyet karışımına bir de şehirlerimizin kadim ticaret ruhundan ve Nasrettin Hoca misali sorunlara ustaca çözüm üretme becerisinden bir nebze ilave edilirse, birçok rengin uyum ve ahenk içinde birlikte daha iyi yaşadığı bir Türkiye hayalini gerçekleştirmek mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

1. DAOUDOV, Murat (2008), “Yerelden Uluslararası Hedeflere”, Birlik Dergisi, 2008/1. <http://licencetothink.blogspot.com/list/articles-yaz%C4%B1lar/3658552451.pdf>
2. DAOUDOV, Murat (2010), “Türkiye’de ve Avrupa’da Belediyelerin Göç ve İltica Sistemindeki Rolü” konulu sunum, 5. oturum, Belediyelerin ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Göç ve İltica Alanındaki Rolü, İstanbul Valiliği, İnsan Kaçakçılığı Mülteciler ve Kaçak Göçmenler Komisyonu, Mülteci ve Sığınmacılara İlişkin Güncel Gelişmeler Konferansı, İstanbul Ticaret Odası, İstanbul, 08.05.2010.
3. DAOUDOV, Murat (2013a), “Dünyada ve Türkiye’de Uluslararası Göç Alanında Yerel Yönetimlerin Rolü” başlıklı bildiri, "Vatandaşlık ve Yabancılar Hukukunda Güncel Gelişmeler", Yeditepe Üniversitesi Hukuk Kulübü Konferansı, İstanbul, 13.04.2013. <http://licencetothink.blogspot.com/list/articles-yaz%C4%B1lar/32-dunyada-ve-turkiye-de-uluslararası%C4%B1-goc-alan%C4%B1nda-yerel-yon.html>
4. DAOUDOV, Murat (2013b), “Suriyeli Mülteciler Konusunda Yerel Yönetimlerin Rolü” başlıklı bildiri, İstanbul Ticaret Üniversitesi Komşu ve Çevre Ülkeleri Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından düzenlenen “Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Boyutları ile Suriyeli Mülteciler” konulu panel, İstanbul, 19.12.2013. <http://licencetothink.blogspot.com/list/articles-yaz%C4%B1lar/39-suriyeli-multeciler-konusunda-yerel-yonetimlerin-rolu-201.html>
5. DAOUDOV, Murat (2014a), “Türkiye’de Yabancıların Uyumunda Yerel Yönetimlerin Rolü”, araştırma raporu, Uluslararası Göç Örgütü (IOM) adına kaleme alınan ve İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Uyum ve İletişim Dairesi Başkanlığına sunulan Türkçe ve İngilizce rapor

---

²⁴ Daoudov (2008).

²⁵ Daoudov (2014a).

(<https://drive.google.com/file/d/0B7p2MB7saZHsSkx1QnFiWm1uLVczX1R0b0pEdkJiT1NXcGdv/view>). Söz konusu rapor ayrıca Uluslararası Göç Örgütü (IOM)'in izni ile, 10.04.2015 tarihinde Antakya'da Hatay Valiliği ve Mustafa Kemal Üniversitesi tarafından düzenlenen “Uluslararası Göç ve Mülteci Uyumu Sorununda Kamu Yönetiminin Rolü” panelinin aynı başlıklı bildiriler kitabında yayınlanmıştır. Umuttepe Yayınları (2015), Kocaeli Üniversitesi, BULUT, Yakup (ed.), ISBN: 978-605-5100-62-9.

6. DAOUDOV, Murat (2014b), açılış panelinde konuşma, “Onlar Yaşadılar: Kendi Evinin/Ülkesinin Dışında Yaşamaya Mahkûm Olmak” paneli, Uluslararası Suç ve Ceza Film Festivali, İstanbul, CRR, 07.11.2014, <http://www.istanbulbarosu.org.tr/Print.asp?ID=9714>
7. DAOUDOV, Murat (2014c), Türkiye'nin göç politikası üzerinde yürüttüğü doktora tezi araştırması kapsamında Yelda DEVLET'e verilen mülakat, İstanbul, 18.11.2014.
8. DAOUDOV, Murat (2015a), “Yabancıların Uyumu Politikasında Yerel Yönetimlerin Rolü”, sunum, Uluslararası Göç ve Mülteci Uyumu Sorununda Kamu Yönetiminin Rolü Paneli, Hatay Valiliği ve MKÜ Paneli, Antakya, 10.04.2015.
9. DAOUDOV, Murat (2015b), “Mültecilerin Uyumunda Kamu Yönetiminin Rolü”, bildiri, “Suriyelilerin Türkiye’de Entegrasyonu: Gaziantep Örneği” (Integration of Syrians in Turkey: Case of Gaziantep) konulu panel, Malumat Merkezi, Gaziantep, 06.05.2015.
10. DAOUDOV, Murat (2015c), “Gaziantep Büyükşehir Belediyesi için Uluslararası İşbirliği Raporu”, yayımlanmamış çalışma, Orta Doğu Kalkınma Ağı (Middle East Development Network / MDN), Ekim 2015.
11. DARMAWAN, Arif, DAOUDOV, Murat (2014), “Turning Burden (Discourse) into Opportunity for Syrian Refugees in Turkey, and Impact on or Role in Local Economic Development ”, (Türkiye’de Suriyeli Mülteciler ile İlgili Yükü (Yük Söylemini) Fırsata Çevirmek; Yerel Ekonomik Gelişim Üzerindeki Etkisi ve Buradaki Rolü), Gümüşhane Üniversitesi, bildiri, 2014 <https://drive.google.com/file/d/0B7p2MB7saZHseWtuZnliNHJrdXM/view>
12. Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018), TC. Kalkınma Bakanlığı, <http://www.kalkinma.gov.tr/Pages/content.aspx?List=8661bcf7-9da5-4ecb-a190-fd4aadbaacc02&ID=12&Source=http%3A%2F%2Fwww%2Ekalkinma%2Egov%2Etr%2FPages%2FKalkinmaPlanlari%2Easpx&ContentTypeId=0x0100B6043AD55C311E41A48571E65B9E1AD1>